

je bila svjesna teškoća svog pionirskog posla i unaprijed se ogradila od onih koji bi htjeli da ona obradi i sve probleme talijanskih struktura. Dala je odlična rješenja za nekoliko desetaka problema o kojima predgenerativne gramatike šute ili ih opisuju polazeći od značenja. Italijanisti imaju ovdje po prvi put argumentirano prikazane klasifikacije pridjeva, priloga i glagola po njihovu sintaktičkom ponašanju, iz čega se jasno vidi sva konvencionalnost starijih mišljenja (npr. glagol *imati*, tal. *avere* nije prelazan, ili *harem* nije na isti način

prelazan kao *vidjeti*, tal. *vedere*, jer rečenica *imam knjigu* ne može doživjeti pasivnu transformaciju **knjiga je imana od mene*). Sintaktičko se ponašanje zaključuje iz obavezne ili fakultativne spojivosti neke klase s drugim klasama (s vrstama dodataka), odnosno iz mogućnosti sudjelovanja u onim transformacijama koje su za tu klasu relevantne. Koju ulogu u svemu tome ima semantička komponenta, to će nam, nadamo se, pokazati drugo prerađeno izdanje te značajne knjige.

Žarko Muljačić

Gian Luigi Beccaria, SPAGNOLO E SPAGNOLI IN ITALIA. Riflessi iberici sulla lingua italiana del Cinque e del Seicento, Università di Torino. Facoltà di lettere e filosofia. Filologia moderna, Vol. II,

Torino 1968, XXXVI – 378.

Torinski romanist i stilističar Gian Luigi Beccaria, inače poznat i našoj kulturnoj javnosti (usp. R. Vidović »O ritmu i melodiji u talijanskoj književnoj prozi«, *Delo XIII*, 1967, 7, str. 883–901) objavio je nedavno opsežnu monografiju o utjecaju španjolskog jezika na talijanski u doba renesanse i baroka, dakle u stoljećima odsudnima za razumijevanje talijansko-španjolskih odnosa u jeziku, književnosti i kulturi. Beccaria nije, naravno, prvi koji se tom temom bavi. Već davno prije postojale su o njoj monografije i brojevi članci B. Crocea i E. Zaccarie, a u obratnom smjeru značajna studija J. H. Terlingena, objavljena u Amsterdamu 1943. god., u kojoj su proučeni talijanski utjecaji na španjolski.

Za razliku od svojih prethodnika Beccaria nije kanio dati klasifikacije posuđenica po grupama srodnih značenja, a još manje katalog svih hispanizama u talijanskom jeziku. Ta metoda – priznaje autor – može biti korisna čitaocu koji želi naći na okupu riječi iz neke semantičke sfere i brzo se informirati o čestoti (tal. *spessore*) stranog elemnta u nekoj terminologiji i relativnoj važnosti te terminologije, a preko nje i toga elementa, u cjelokupnom leksiku. Autor nije zabravio na činjenicu da je španjolski utjecaj bio različit u pojedinim talijanskim državicama onoga doba: najslabiji je bio

u Mletačkoj republici koja je uspijevala da se odupre španjolskom političkom utjecaju, a najjači – što je i prirodno – u Milanu i u Napuljskom Kraljevstvu.

Težište djela leži u zadnja tri poglavlja: IV. *Temi topici e scelte preferenziali*, II *comportamento sociale*, str. 161–207; V. *Convergenze culturali. Una faviglietta semantica*, str. 209–255; VI. *Spagnolismo e citazione spagnola come strumento stilistico*, str. 257–322, iza čega slijede četiri vrlo bogata i korisna indeksa.

Usvajajući kritike koje je govoreći o Terlingenovoj metodi formulirao T. E. Hope (»Loan-words as Cultural and Lexical Symbols«, *Archivum Linguisticum XIV*, 1962, str. 11–121), Beccaria je u obradi svoje teme pošao novim, često vlastitim metodskim putevima ne zaboravljajući međutim ni na dužnost da uz kvalitetno novo daje i kvantitativno više nego njegovi prethodnici. Povoljne okolnosti (predavao je kao profesor-gost na Salamanki nekoliko godina) omogućili su mu da što se tiče obrađene građe, brojnih talijanskih i španjolskih književnih i neknjiževnih tekstova, višestruko premaši sve ranije pisce o toj temi. Beccaria donosi brojne nove natuknice, retrodatiranja i semantički bolje analize već poznatih i bogate citate iz proučenih tekstova.

Beccaria je svom poslu pristupio problemski. Umjesto da teži k nedostiznoj potpunosti i da katalogizira i klasificira sve i sva, hanaxe koji su možda bili sasamo dio *parole* nekog opskurnog pisca i posuđenice koje su kraće ili duže (neke i do danas) živiele u *langue*, oštrica Boccariina pogleda proučava sav konvergentni splet talijansko-španjolskih odnosa nmutar općeevropske konvergencije i sa stanovšta kulturne motivacije. Jer, kako autor na više mjesta ističe, utjecaji ne nastaju mehanički, nisu nužni poput tečnosti koja se preliiva iz jedne u drugu spoenu posudu čim se otvore ventili, već odgovaraju kulturnim potrebama primaoca. Bez nadute ozbilnosti, svojevrstne španjolske varijante *übermenschovstva* koju su porobljeni Talijani dobro okušali na svojoj koži i izrugali u literaturi, ne bi bilo potrebno da se u talijanskom potavi riječ *sussiego*. Isto tako, riječ *disinvoltura*, u starijem značenju »sprezatura nel comportamento«, ne bi bila stvorena u talijanskom prema izumrlom glagolu *disinvolvere* – i u koezistenciji sa cijelom familijom španjolskih riječi

istog značenja – da takvo ponašanie nije bio opći ideal izvjesnog društvenog sloja u baroku. Ovu tematiku autor studira u petom poglavlju u kome su obrađene riječi kao *brío*, *disinvoltura linda* i *bizzarro* kojih se uzorci u španjolskom nalaze u drugačijim jezičnim poljima nego u drugim evroanskim jezicima.

Obrađeni jezici su bliski rodnici, pa je stoga autor bio vrlo oprezan u identificiranju davaoca i primaoca: vrlo su često, naime, neologizmi i nove niianse značenja nastajale poligenetski i samo površni istraživač zaključuje da je davalac onaj jezik u kome je neka novina zabilježena (često sticajem slučajnosti) ranije. U svakom problematičnom slučaju Beccaria je potanko proučio pisce kod kojih se neki neologizam javlja sondirajući da li je postojao ili ne povoljan teren za posuđivanje..

Ova monografija, zbog bogatih psiholoških i socioloških ekskurza, pravi ovo dielo ne samo uzorom za lingviste koji proučavaju jezike u kontaktu nego i za historičare kulture.

Žarko Muljačić

Gerhard Rohlfs, GRAMMATICA STORICA DELLA LINGUA ITALIANA E DEI SUOI DIALETTI. FONETICA,

Torino 1966, Giulio Einaudi editore, XL – 520 p.; Id.,

GRAMMATICA STORICA DELLA LINGUA ITALIANA E DEI SUOI DIALETTI. MORFOLOGIA,

Torino 1968, Giulio Einaudi editore, XXXII – 402 p.

Pred više od dva decenija završio je prof. G. Rohlfs, jedan od najvećih živućih romanista, prva dva sveska svoje Historijske gramatike talijanskog jezika i njegovih dijalekata koji su se, tri godine kasnije, pojavili na njemačkome (G. Rohlfs, *Historische Grammatik der italienischen Sprache und ihrer Mundarten, Band I: Lautlehre. Band II: Formenlehre und Syntax*, Bern 1949, A. Francke A. G. Verlag). Za njima je ubrzo slijedio treći svezak (*Syntax und Wortbildung*, Bern 1954) koji sadrži i registre za čitavo ovo monumentalno djelo što je doživjelo posvuda vrlo dobar prijem.

Nedavno je autor odlučio da priredi drugo prerađeno i dopunjeno talijansko izdanje. Već 1966. ugledna torinska izdavačka kuća Einaudi izdala je, u prijevodu Salvatora Persichina (N. B.: pojedine dijelove su preveli također Temistocle Franceschi i Maria Caciagli Fancelli), Historijsku fonetiku koja je neobično brzo rasprodana, a nedavno je izašla i Historijska morfologija. Treći svezak koji je u pripremi sadržavat će sintaksu i tvorbu riječi.

Ovo je talijansko izdanje i u tehničkom pogledu bolje nego njemačko. Tekst mnogih poglavlja sada se lakše čita jer